

VALIKAINÉ
RIIGIKAITSE
gümnaasiumis

RIIGIKAITSE

Üldosa

Riigikaitse pädevus

Riigikaitseõpetusega taotletakse, et õpilased saavad põhiseadusest lähtuvalt teadlikuks oma riigikaitsealastest kohustustest ja õigustest ning ettekujutuse kaitseväeteenistuse liikidest. Õppetegevuse kaudu omandatakse riigikaitse valdkonna teoreetilised teadmised, mis kinnistatakse praktilise tegevuse kaudu. Riigikaitseõpetuse eesmärk on panna alus Eesti riigikaitse põhimõtete mõistmisele, kujundada kodanikuteadlikkust ja valmisolekut vajaduse korral Eestit kaitsta.

Õppeaine kujundavad üldpädevused

Väärtuspädevus.

Õpilane mõistab riigikaitse põhimõtet, on kujunenud kodanikuteadlikuks ning on valmis vajaduse korral Eestit kaitsma

Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja ainevaldkondadega

Valdkonnapädevus/ ainevaldkond	Kokkupuutepunkte
ajalugu	sõjaajalugu, kriiside ja konfliktide tekkepõhjused ning tagajärjed, rahvusvahelised kriisid ja konfliktid, NATO ja ÜRO;
bioloogia	inimese anatoomia, füsioloogia, massihävitusrelvad, kodanikukaitse, keskkonnakaitse;
eesti keel	terminoloogia, töö õigustekstidega, suuline ja kirjalik eneseväljendusoskus;
füüsika	ballistika, massihävitusrelvad, kodanikukaitse
geograafia	kaardiõpetus
keemia	massihävitusrelvad, kodanikukaitse, ohutusnõuded
kehaline kasvatus	üldfüüsiline tegevus ja vastupidavus
matemaatika	mõõtkava arvutamine, kraadide arvutamine, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (edaspidi <i>IKT</i>) vahendite kasutamine
võõrkeeled	terminoloogia
ühiskonnaõpetus	kodanikukasvatus, riigikaitse korraldus, kaitseväge ja Kaitseliidu struktuur, NATO ja ÜRO, rahvusvahelised kriisid ja konfliktid, Eesti kaitsepoliitika.

Läbivad teemad

Tervis ja ohutus:

- Õpilane oskab tegutseda kriisiolukordades ning anda esmaabi
- Elukestev õpe ja karjääri planeerimine”.
- Õpilane väärtustab kaitseväge elukutset.
- Keskkond ja jätkusuutlik areng”.
- Õpilane teab kaitseväge tegevuse mõju keskkonnale ning selle leevendamise võimalusi.

Riigikaitse

1 kursus – 35 tundi

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Riigikaitseõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) on Eestile lojaalne kodanik, kellel on positiivne hoiak ja valmidus vajaduse korral Eestit kaitsta ning kes tegutseb lähtuvalt õigusriigi põhimõtetest;
- 2) järgib demokraatlikke väärtusi ning on solidaarne ja vastutustundlik;
- 3) mõistab riigikaitse seotust erinevate ühiskonnaelu valdkondadega;
- 4) väärtustab kaitsevaelase elukutset, kaitseväge ja vabatahtlikku tegevust Kaitseliidus ning selle eriorganisatsioonides;
- 5) teab riigikaitse korraldust ning kaitseväge ülesehitust ja ülesandeid ning riigikaitset reguleerivaid õigusakte;
- 6) teab kodanikukaitse põhimõtteid;
- 7) tunneb huvi riigikaitse ja sõjaajaloo vastu;
- 8) teab NATO kollektiivse kaitse põhimõtet;
- 9) on omandanud esmased oskused ohutult relva käsitseda, esmaabi anda, kriisiolukordades käituda ja tegutseda;
- 10) teab topograafia põhialuseid, orienteerub maastikul kaardi ja kompassiga ning käitub keskkonda säästvalt.

Õppesisu

- Eesti sõjaajalugu.
- Tänapäeva kriisid, sõjad ja relvakonfliktid.
- Eesti kaitsepoliitika. Eesti osalemine NATOs.
- Eesti kaitsejõudude struktuur ja ülesanded. Eesti kaitseväge ja Kaitseliidu sümboolika ning traditsioonid.
- Kaitseväeteenistus.
- Riviõpe.
- Relvaõpe.

- Topograafia ja orienteerumine.
- Esmaabi välitingimustes.
- Massihävitusrelvad ja kodanikukaitse.
- Keskkonnakaitse kaitseväes.

Õpitulemused

- 1) teab sõjanduse arengu põhijooni ning oskab selgitada sõdade eripalgelist mõju ühiskonna arengule ja inimeste saatusele; seletab näidete kaudu, kuidas sõjapidamine ja sellesse suhtumine on ajaloo jooksul muutunud;
- 2) oskab nimetada Eesti ja Euroopa sõjaajaloo olulisemaid sündmusi ning nende põhjusi maailma ajaloo kontekstis, analüüsib sõja tagajärgi ja mõju ning seoseid ühiskondlike protsessidega;
- 3) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: *sõda, sõjaajalugu, sõjandus, sõjateadus, strateegia, taktika, palgasõdur, üldine sõjaväekohustus, ohvitser*;
- 4) teab, kes olid ajaloolised isikud M. A. Barclay de Tolly, J. Laidoner, A. Tõnisson, J. Kuperjanov ja J. Pitka, ning iseloomustab nende tegevust;
- 5) toob näiteid kriiside, konfliktide põhjustest ja tunnustest, analüüsib mõningate konfliktidega seotud arengut ning nende ärahoidmiseks või ohjamiseks kasutatavaid meetodeid;
- 6) eristab rahvusvahelise julgeolekukeskkonna erinevaid arenguetappe ja tunnuseid ning toob näiteid külma sõja aegsest ja tänapäevasest julgeolekukorraldusest;
- 7) tunneb koostööjulgeoleku üldisi põhimõtteid ning peamisi julgeolekuga tegelevaid organisatsioone (NATO, EL, ÜRO, OSCE);
- 8) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: *kriis ja konflikt, sõda, julgeolekurisk, traditsiooniline ja asümmeetriline oht, küberjulgeolek, kollektiivne kaitse ja julgeolek, koostööjulgeolek, lubatud ja keelatud relvad, terrorism, totaalkaitse*;
- 9) teab enda võimalusi ja kohustusi riigi kaitsmisel;
- 10) teab Eesti riigikaitse eesmärki, üldist korraldust ja juhtimist, toetudes riigikaitse alusdokumentidele;
- 11) teab ning selgitab Eesti julgeoleku- ja kaitsepoliitika põhijooni rahvusvaheliste suhete ning Euroopa julgeoleku kontekstis;
- 12) teab Eesti peamisi julgeolekuriske ning teab ja kirjeldab erinevaid hädaolukordi;
- 13) kirjeldab NATO kujunemist, väärtusi, kollektiivse kaitse ja otsuste langetamise põhimõtteid;
- 14) näitab kaardil NATO laienemist ja liikmesriike;
- 15) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: *NATO, kaitsevõime, julgeolekurisk, hädaolukord*;
- 16) oskab kasutada põhiseadust, „Rahuaaja riigikaitse seadust”, „Sõjaaja riigikaitse seadust”, „Kaitseväe korralduse seadust” ja „Kaitseliidu seadust”;
- 17) tunneb kaitseväe ja Kaitseliidu ülesehitust;
- 18) toob näiteid kaitseväe ja Kaitseliidu ülesannete kohta;
- 19) teab riigikaitstes vabatahtlikuna osalemise võimalusi;
- 20) tunneb ära kaitseväe vormiriietuse, auastmetunnused ja eraldusmärgid;
- 21) teab kaitseväe ja Kaitseliidu traditsioone ning sümbolikat;
- 22) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: *lahingpaar, jagu, rühm, kompanii, pataljon, brigaad, kaitseringkond, väeliik, staap, ülem, staabiülem, kaitseväe juhataja*;
- 23) on omandanud ülevaate kaitseväeteenistusest ja selle liikidest „Kaitseväeteenistuse seaduse” alusel;
- 24) teab kaitseväeteenistuskohustuslase õigusi ja kohustusi, kutsealusena arvele võtmise korra üldaluseid, kaitseväeteenistuskõlblikkuse määramise, ajateenistusse kutsumise, ajapikenduse ja vabastuse saamise põhjuseid ja korda, asendusteenistusse kutsumise korra üldaluseid;

- 25) on omandanud ettekujutuse ajateenistusest, ajateenija õigustest ja kohustustest ning kaitseväe distsipliinist;
- 26) on omandanud ettekujutuse kaitsevälase elukutsest ja üldteadmisi teenistusest reservis;
- 27) teab, mida toob endaga kaasa riigikaitsealaste kohustuste eiramine, ning oskab hinnata tagajärgi;
- 28) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: *kutsealune, ajateenija, reservväelane, kaitsevälane, kaitseväekohustuslane, kaitseväteenisuskõlblikkus, asendusteenistus*;
- 29) teab rivikorra kujunemise ajalugu, kasutamise vajadust ja tähtsust;
- 30) oskab rivivõtteid ning tunneb käsklusi;
- 31) tegutseb organiseeritult jao ja rühma koosseisus;
- 32) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: *rivi, viirg, kolonn, rivi laius, rivi sügavus, kahe-, kolme- või neljaviiruline rivi*;
- 33) teab, mis relvi ja relvasüsteeme Eesti kaitseväes kasutatakse;
- 34) tunneb ja järgib ohutusnõudeid tulirelva kasutamisel; käitub lasketiirus turvaliselt, teab ohutuid relva hooldamise põhimõtteid;
- 35) nimetab käsitulirelva (AK 4 või Galil AR näitel) põhiosad ja teab nende koostööd;
- 36) teab lasu sooritamist mõjutavaid tegureid;
- 37) võtab iseseisvalt laskeasendeid ning kasutab õiget päästmistehnikat;
- 38) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: *automaatrelv, püstol, kaartulerelv, laskemoon, lask*;
- 39) teab, mis topograafilisi kaarte ja mis eesmärgil Eesti kaitseväes kasutatakse;
- 40) määrab paberkaardil kasutatavat mõõtkava ja teisendab seda maastikul sammupaaridesse; mõõdab pabeririba kasutades kaugusi ning hindab maastikul silma järgi erinevaid kaugusi; analüüsib topograafilise kaardi leppemärke ja iseloomustab kaardil kajastatud objekte; määrab objektidevahelisi ruumilisi seoseid;
- 41) määrab kaardil malli abil direksiooninurga ja looduses maastikul kompassi järgi asimuudi ning kaitseväe kaardil UTMi koordinaadid;
- 42) orienteerib maastikul kompassi järgi kaardi ning orienteerub kaardi ja kompassi järgi vähe ja keskmiselt liigendatud maastikul mööda etteantud marsruuti; tunneb õist orienteerumist piiravaid tegureid;
- 43) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: *mõõtkava, kaardi leppemärgid, kaardi koordinaadid, direksiooninurk, magnetiline asimuut, suunaparand, punkt-, joon- ja pindobjektid maastikul*;
- 44) hindab olukorda õnnetuse korral, teab abi kutsudes ja andes õiget tegutsemisjärjekorda ning oskab kasutada erinevaid kannatanu transportimise võtteid;
- 45) väldib ohtusid ning kaitseb ennast ja abivajajaid võimalike ohtude eest;
- 46) teab elupäästva ja jätkuva esmaabi võtteid ning oskab neid kasutada;
- 47) tunneb võimalikke käepäraseid ja meditsiinilisi abivahendeid ning oskab neid kasutada;
- 48) oskab anda esmaabi erakorraliste haiguste ja mürgistuste korral ning traumakannatanule;
- 49) tunneb massihävitusrelvade põhitüüpe, kasutamise eesmärke ja tagajärgi, nende kasutamist ajaloos ning keelustamist;
- 50) tunneb kodanikukaitse põhialuseid ja eesmärke ning oskab tegutseda hädaolukorras;
- 51) oskab hinnata ohte ja käituda erinevate ohtude korral: tuleoht, mürkaineoht, radiatsioonioht ja plahvatusohtlikest esemetest tingitud oht; oskab kasutada esmaseid tulekustutusvahendeid;
- 52) tunneb gaasimaski põhiosi, hooldust ja kasutamist;
- 53) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: *massihävitusrelv, tuumarelv, bioloogiline relv, keemiarelv, toksiin, bakter, viirus, radiatsioon, lõhkeaine, plahvatus*;
- 54) teab ja kirjeldab riigikaitse tegevusega kaasnevat mõju keskkonnale;
- 55) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: *ettevaatuspõhimõte, väljaõppelaagri keskkond, tuleohutus, metsatulekahju, reostus, kahjustusala*.

Hindamine

Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele.

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised. Suulise arutluse kõrval on olulisel kohal kirjalikud tööd: testid, töö kaardiga, statistika ja õigusaktide kasutamine ning analüüs, referaatide ja uurimistöde koostamine, arvamusloo kirjutamine, juhtumi analüüs. Nii teoreetilist kui ka praktilist kursust hinnates arvestatakse ainealaste teadmiste ja oskuste taset, aktiivsust osalemisel praktilises tegevuses ning vastutustunnet ja kaaslaste toetamist ühistegevuses ja rühmatöös – kodanikuosalust.

Kontrollivaid ülesandeid koostades tuleb arvestada, et esindatud oleksid erineva tasandi ülesanded: teadmiste kontrollimine (mõisted, faktid, seaduspärasuste tundmine), teadmiste rakendamine (kasutamine uues situatsioonis), mõistmise (kirjeldamise, seletamise, ümbersõnastamise), analüüsi ja sünteesi (seoste näitamise, võrdlemise, rühmitamise, eristamise, faktide sidumise seaduspärasustega) ning hinnangu andmise (järelduste, otsustuste tegemise) tasandid.

Praktiline õpe välilaagris

II kursus - 35 tundi.

Välilaager toimub lihtsustatud ja lühendatud sõdurioskuste kursus kavade alusel. Kõik praktilised harjutused tehakse grupis. Teoreetilisi teadmisi harjutatakse ja kinnistatakse tegevuse käigus.

Eesmärk on tutvuda kaitsevälise rutiini ja päevaplaaniga. Välilaager korraldatakse projektipõhiselt enamasti koostööpartnerina.

Riviõpe

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) tegutseb ühtse meeskonnana organiseeritult jao ja rühma koosseisus;
- 2) saab aru sõjaväelisest rivikorrast ning oskab esmaseid rivivõtteid paigal ja liikumisel kolonnis.

Õppesisu

Praktiliste harjutuste vaheetapid algavad ja lõpevad rivikorras, mille käigus omandatakse üldised oskused meeskonnatöökis ravis.

Isiklik ja rühmavarustus

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane tunneb ning oskab kasutada üksikvõitleja ja allüksuse üldvarustust ning teab selle otstarvet.

Õppesisu

Õpitakse tundma üksikvõitleja ja rühmavarustust, selle otstarvet, praktilist kasutamist ning hooldamist.

Rännak üksuse koosseisus ja üksikvõitleja liikumine maastikul

Õpitulemused

Kursuse lõpul oskab õpilane liikuda päeval ja öösel jalgsi rännakukolonnis ning üksikvõitlejana maastikul.

Õppesisu

Õpitakse tundma ning harjutatakse erinevaid liikumisviise üksuse koosseisus ja üksikvõitlejana ümberpaiknemisel, kasutatakse käemärke ning harjutatakse tegevusi nende järgi.

Välilaagri püstitamine ja eluolu välitingimustes. Keskkonnakaitse

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) tunneb kaitseväelist rutiini ja päevaplaani;
- 2) täidab erinevaid ülesandeid välitingimustes jao koosseisus majutusala püstitamisel;
- 3) valmistab ette ja lõpetab väljaõppelaagri, vähendades väljaõppe tegevuse mõju loodusele, sh hoides ära reostuse ja metsatulekahju;
- 4) tunneb keskkonnakaitse põhimõtteid välitingimustes majutuse korraldamisel.

Õppesisu

Harjutatakse üksuse majutuse korraldamist välitingimustes, paiknemisala ettevalmistamist, telkide püstitamist, söögi- ja hügieenialade ettevalmistamist.

Toitlustamine ja hügieen välitingimustes

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane tunneb ning täidab välitingimustes toitlustamise ja hügieeni reegleid.

Õppesisu

Harjutatakse toitlustamise korraldamist välitingimustes koos sooja toidu ettevalmistamise ja 24 h kuivtoidupakkide kasutamisega.

Orienteerumine maastikul

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) orienteerub kaardi ja kompassi järgi vähe- ja keskmiselt liigendatud maastikul;
- 2) määrab kaardil direktsiooninurga, maastikul kompassi järgi asimuudi ja kaitseväge kaardil UTMi koordinaate;
- 3) orienteerib maastikul kompassi järgi kaardi ning liigub mööda etteantud marsruuti;
- 4) tunneb õist orienteerumist piiravaid tegureid.

Õppesisu

Harjutatakse kaardi ja kompassi tundmist vähe- ja keskmiselt liigendatud maastikul, oma asukoha määramist, kauguste määramist ning objektidele osutamist erineval maastikul ja erinevas valguses.

Varjumine ja varjatud liikumine maastikul

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane tunneb ja kasutab peamisi moondamise ning varjatud liikumise võimalusi erineval maastikul ja erinevas valguses.

Õppesisu

Harjutatakse erinevaid moondamise ja varjatud liikumise võimalusi. Õpitakse tundma, miks asjad on nähtavad erinevas keskkonnas ja valguses.

Esmaabi välitingimustes

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) oskab tegutseda hädaolukorras; tunneb ja kasutab üldiseid esmaabivõtteid, elustamise põhimõtteid ning välioludes ellujäämist; oskab kutsuda abi;
- 2) teab ja oskab kasutada erinevaid kannatanu transportimise võtteid;
- 3) tunneb võimalikke käepäraseid ja meditsiinilisi abivahendeid ning oskab neid kasutada;
- 4) oskab anda esmaabi erakorraliste haiguste ja mürgistuste korral ning traumakannatanule.

Õppesisu

Harjutatakse üldisi esmaabivõtteid ja elustamist ning õpitakse tundma välioludes ellujäämise põhitõdesid.

Relvaõpe, laskeasjandus ja ohutushoid

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) tunneb ning järgib relvadega ümberkäimise ohutuseeskirju ja -nõudeid;
- 2) võtab iseseisvalt laskeasendeid ja kasutab õiget päästmistehnikat;
- 3) käitub lasketiirus turvaliselt laskmiskäskluste järgi;
- 4) sooritab ohutult tiirulaskmise praktilisi harjutusi juhendaja kontrolli all.

Õppesisu

Õpitakse tundma Eesti kaitseväes kasutusel olevaid käsitulirelvi. Harjutatakse automaadi käsitlemist ning erinevaid laskeasendeid. Õpitakse tundma ohutushoidu. Osaletakse praktilisel laskeharjutusel juhendaja kontrolli all.

Kodanikukaitse

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) oskab hinnata ohte ja käituda erinevate ohtude korral: tuleoht, mürkaineoht, radiatsioonioht ja plahvatusohtlikest esemetest tingitud oht;
- 2) kasutab esmaseid kaitse- ja tulekustutusvahendeid.

Õppesisu

Õpitakse tundma tegutsemist erinevate ohtude korral ja kasutama esmaseid kaitsevahendeid.